

EN MODIG OCH SPÄNNANDE**AVHANDLING**

Avhandlingen har alltså fått mig att reflektera över vad jag uppfattar som viktiga principiella frågor för forskningen, både praktiska och teoretiska. Det är inte alla avhandlingar som får en att göra det, vilket naturligtvis betyder en stjärna i kanten för denna. Den är både tankeväckande och intressant. Jag kan föreställa mig att det krävdes både mod och envetenhet hos författaren för att på detta förtjänstfulla sätt ro uppgiften i hamn.

REFERENSER

Danielsson, Marianne, 2010. *Fängslade idéer. Svensk miljöpolitik och teorier om policyproduktion*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Karlstad universitet, 2014. <http://www.kau.se/forskning>, besökt 11/8 2014.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal, 1985. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.

Region Värmland, 2014. <http://www.regionvarmland.se/arbetar/naringsliv-forskning/innovativa-kluster/slim-projekt-kluster/tillvaxt-genom-kluster>, besökt 11/8 2014.

Tollin, Katharina, 2011. *Sida vid sida: en studie av jämställdhetens genealogi 1971–2006*. Stockholm: Atlas.

Kristina Boréus är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
E-post: kristina.boreus@statsvet.su.se

Bengtsson, Åsa, Kasper M. Hansen, Ólafur Þ. Harðarson, Hanne Marthe Narud & Henrik Oscarsson, 2014. *The Nordic Voter. Myths of Exceptionalism*. Colchester: ECPR Press.

Anmälan av Annika Fredén

I år hålls parlamentsval i Danmark och Finland samtidigt som Sverige befinner sig i ett nytt politiskt läge. Hur lika är egentligen de nordiska länderna och vad är det som skiljer

sig åt? En ny bok ger svar.

The Nordic Voter är den första jämförande studien i bokformat om väljarbeteende i Norden, författad av fem ledande valforskare. Den är skriven på engelska, vilket inte hör till vanligheterna inom nordisk valforskning. Det bestående intrycket är att länderna har mycket gemensamt och även har blivit mer lika andra länder. Samtidigt finns skillnader när det gäller till exempel partiidentifikation och när man bestämmer sig i valrörelsen. I denna litteraturgranskning kommer jag att diskutera bokens upplägg, innehåll och bidrag, med exempel från den senaste tidens valrörelser.

Undertiteln "Myths of exceptionalism" antyder att författarna vill slå hål på myten att nordisk politik och nordiska väljare är väldigt lika. "Ibland trodde vi att det måste vara något fel på datan, eftersom det såg så olika ut", sa en författarna i en debatt om väljare på den nordiska statsvetarkonferensen NOPSA i Göteborg i augusti 2014. Ett mer övergripande syfte är att visa att det finns både skillnader och likheter mellan länderna. Boken är uppdelad tematiskt i tio kapitel, med introduktion och slutsatser. Däremellan diskuteras olika faktorer som påverkar partival, till exempel partisystem och valkampanjer, och avslutas med statistiska förklaringsmodeller av partival i de olika länderna. Varje kapitel inleds med ett citat som knyter an till kapitlets tema. John Stuart Mills idéer om en forskningsdesign där bakgrundsfaktorer ska vara så lika så möjligt utom på någon punkt är en av ingångarna. Författarna menar att en stor fördel med att skriva en bok om Norden är att länderna har mycket gemensamt, men att det finns några faktorer som ser olika ut vilket kan påverka det politiska landskapet. Under resans gång ges en rad intressanta fakta: bland annat visas att partiidentifikationen de senaste åren har gått upp i Danmark, medan den har minskat stadigt i de övriga nordiska länderna och att valdeltagandet i Finland är betydligt lägre än i övriga Norden.

Det visar sig också att länderna har mycket gemensamt när det gäller vilka faktorer på

individnivå som påverkar val av parti: politiskt intresse, utbildning och placering på vänster-högerskala. Framförallt vänster-högerskalans genomslagskraft i partipolitiken är större än i andra länder, till exempel presidentvals-system som USA, där det är mer fokus på enskilda kandidater. I Norden finns det alltså en förhållandevis klar uppfattning av partier på en ideologisk dimension, väljarna placerar sig själva på denna skala och röstar i hög grad utifrån den. Däremot finns skillnader när det gäller kontextuella faktorer, till exempel spärren till parlamentet, graden av röstning på specifika politiska kandidater och valkampanjens betydelse och karaktär. Dessutom har länderna enligt bokens data som sträcker sig fram till 2010 blivit mindre lika varandra när det gäller klassröstning och tid för röstbeslut. Den förklaring som författarna ger är att de nordiska länderna inte längre påverkas lika mycket av varandra utan mer av internet och andra internationella kanaler.

Medias roll hade varit intressant att borra djupare i. Det finns forskning som tyder på att medias inflytande över politiken och agendan har ökat de senaste decennierna, till exempel genom att fokusera mer på strategiska aspekter (Strömbäck 2008). I den senaste svenska valkampanjen var det till exempel stort fokus på partiledarna i olika typer av debatter, medan kandidater längre ner syntes väldigt lite. I en jämförande bok som denna hade det varit intressant att få veta mer om medias agerande i de övriga nordiska länderna: vem som tar del av politiska nyheter, hur självständiga och kritiska politiska analyser är och vilka som intervjuas. Medias sätt att skriva om politik kan vara en del i förklaringen till varför väljare i de nordiska länderna kryssar kandidater i olika hög grad och bestämmer sig vid olika tidpunkter.

En annan faktor som förmodligen underskattas i boken är i vilken grad väljare tänker på regeringsutfall. Författarna nöjer sig med att konstatera att väljare i Norden röstar på partier, inte på regeringar ("Obviously, in the Nordic countries, citizens vote for parties,

not governments", s 20). Samtidigt visar ny forskning från Norge och Sverige att koalitionsbildning innan val är en viktig del i partiers strategi (Allern & Aylott 2009) och att borgerliga sympatisörer i Sverige tenderar att rösta på olika partier beroende på hur partierna ligger till i opinionen; inte minst vid valet 2010 röstade många Moderatsympatisörer på Kristdemokraterna av koalitionsstrategiska skäl (Fredén 2014). Dessa taktiska röster hjälpte KD klarade spärren och ledde till fortsatt Alliansstyre. Visserligen finns det teorier som liksom författarna menar att väljare i proportionella system tenderar att helt enkelt rösta det parti de gillar bäst, eftersom det många gånger är svårt att sätta sig in vilka regeringskoalitioner som kan komma att bildas och hur andra kommer att rösta (Downs 1957). Den teorin tar dock inte hänsyn till att det även i proportionella valsystem finns spärrar för att ta sig in i parlamentet som kan leda till att ett parti försvinner eller finns kvar, vilket i sin tur leder till ändrade förutsättningar för regeringsbildning. I de nordiska systemen, inte minst i Sverige, finns som ovan visats även en tydlig skiljelinje mellan vänster och höger. I Sverige har även Vänsterpartiet historiskt fått taktiska röster från Socialdemokratiska sympatisörer som velat se Vänsterpartiet kvar i riksdagen som stödparti i en vänsterinriktad regering (Gilljam 1990).

Diskussionen kring regeringsbildning står idag högt på dagordningen även i media: vid en sökning i Mediearkivet strax före riksdagsvalet 2014 gav "regeringsfrågan" mer än 200 träffar. Efter regeringskris och mellandagarnas "Decemberöverenskommelse" mellan den nuvarande S-MP-regeringen och den borgerliga alliansen, som underlättar för minoritetsregeringar att få igenom sin politik, är det troligt att vi framöver kommer att se mer av blockröstning eftersom de huvudsakliga regeringsalternativen idag är Alliansen respektive S-MP-(V). Även om överenskommelsen också kan leda till mer samarbete mellan de sex "mittenpartier" som fattat den.

Slutsatserna i *The Nordic Voter* bygger till stor del på valundersökningar från de olika länderna. I kapitel nio sätts förklaringsfaktorerna samman i multivariata statistiska modeller över val av parti. Den börjar med en analys av vad som förklarar röstning på ett parti till höger, som visar att socioekonomiska faktorer har relativt liten förklaringskraft i förhållande till väljarens ideologiska självplacering. Sedan analyseras varje land var för sig med samtliga viktiga partier som möjligt utfall, vilket gör det svårare att få överblick. Det hade varit möjligt att istället jämföra röstning på olika typer av partier, till exempel centerparti versus liberalt parti, med de fem länderna i samma tabell. Analyserna i kapitlet om partival bygger på data från ett enda valår. Data från olika tidpunkter hade gett möjlighet att dra mer generella slutsatser. Det hade också varit givande med fler inblickar från andra länder. I avsnittet om partiidentifikation sätts de nordiska länderna i ett sammanhang: det visar sig att USA och Frankrike har högre, medan Nederländerna och Tyskland har lägre andel som identifierar sig med ett särskilt parti. När perspektivet lyfter från det nordiska blir läsningen mer intressant.

Ett intryck är att det har hänt mycket sedan boken trycktes, och att den här typen av analyser ständigt måste uppdateras. I riksdagsvalet i Sverige 2014 fick ett främlingsfientligt populistiskt parti en hög röstandel som gör det svenska politiska landskapet mer likt de norska, finska och danska. Inför det stundande parlamentsvalet i Danmark (som ska hållas senast i september) är ett populistiskt främlingsfientligt parti lika stort som de två största etablerade partierna (Zillén 2014). I Danmark spenderas mindre pengar på valkampanjer och väljarna bestämmer sig tidigare än i övriga Norden. En intressant reflektion i kapitlet om valkampanjer är att om Danmark fortsätter att professionalisera sina valkampanjer så som Norge och Sverige gjort, då kommer väljarna anpassa sig till detta och också fatta sitt röstbeslut senare (s 110). Detta aktualiserar frågan om det i

första hand är valkampanjer och media som påverkar väljares beslut, eller om det är väljarkåren som påverkar vilka strategier partier och media väljer.

Som översiktsbok är *The Nordic Voter* ett bra val: det är lätt att hitta det man söker, boken är logiskt uppbyggd och språket flyter på. Den sammanfattande bilden i avslutningskapitlet över vad som förenar och skiljer de nordiska länderna när det gäller systemnivå respektive röstningsbeteende på individnivå är bokens huvudsakliga bidrag, och hade kunnat genomsyra framställningen ännu mer. Det hade också varit roligt med fler paralleller till andra länder för att få perspektiv. Sammanfattningsvis är det en innehållsrik bok som kan läsas även utanför Nordens gränser och fungera som uppslag till vidare forskning.

REFERENSER

- Allern, E. & Aylott, N., 2009. "Overcoming the fear of commitment: Pre-electoral coalitions in Norway and Sweden", *Acta Politica*, 44(3), s 259–285.
- Downs, A., 1957. *An Economic Theory of Democracy*. Boston: Addison Wesley.
- Fredén, A., 2014. "Threshold Insurance Voting in PR Systems: A Study of Voters' Strategic Behavior in the 2010 Swedish General Election", *Journal of Elections, Public Opinion & Parties* 24(4), s 473–492.
- Gilljam, M., 1990. "Sex förklaringar till valet av parti", s 266–300 i M. Gilljam & S. Holmberg (red.), *Rött blött grönt*. Stockholm: Bonnier Fakta.
- Strömbäck, J., 2008. "Four phases of mediatization: an analysis of the mediatization of politics", *International Journal of Press/Politics*, 13(3), s 228–246.
- Zillén, Karin, 2014. "Dansk folkeparti största parti för första gången", *Sydsvenska Dagbladet*, 28 november. Tillgänglig på <http://www.sydsvenskan.se/danmark/dansk-folkeparti-storsta-parti-for-forsta-gangen/> (visad 2014-12-08).

Annika Fredén är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
E-post: annika.freden@svet.lu.se